

ZGODOVINA

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ◀

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2014**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

PREDMETNI IZPITNI KATALOG ZA SPLOŠNO MATURO – ZGODOVINA
Državna predmetna komisija za zgodovino za splošno maturo

Katalog so pripravili:

dr. Aleš Gabrič
ddr. Igor Grdina
Bernadetta Horváth
Guido Križman
Vladimir Ovnič
Viktorija Zlata Pastar
Marija Vodusek

Recenzenta:

dr. Božo Repe
mag. Stane Berzelak

Jezikovni pregled:

Helena Škrlep

Katalog je določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 150. seji 21. junija 2012 in se uporablja od spomladanskega izpitnega roka 2014, dokler ni določen novi katalog. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

© Državni izpitni center, 2012
Vse pravice pridržane.

Izdal in založil:

Državni izpitni center

Predstavniki:

dr. Darko Zupanc

Uredile:

Špela Majnik
dr. Andrejka Slavec Gornik
Joži Trkov

Oblikovanje in prelom:

Milena Jarc

Ljubljana 2012

ISSN 2232-6901

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	IZPITNI CILJI	6
3	ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA	7
3.1	Shema izpita.....	7
3.2	Tipi nalog in ocenjevanje.....	7
3.3	Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov.....	8
4	IZPITNE VSEBINE IN CILJI	11
4.1	Obča in narodna zgodovina starega veka	11
4.2	Obča in narodna zgodovina od srednjega veka do konca 18. stoletja..	12
4.3	Obča in narodna zgodovina 19. stoletja.....	15
4.4	Obča in narodna zgodovina 20. stoletja.....	17
5	PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT	20
5.1	Naloge zaprtega tipa	20
5.2	Naloge polodprtega tipa	21
6	NOTRANJI DEL IZPITA.....	23
6.1	Pisna naloga.....	23
6.2	Strokovna ekskurzija	23
7	KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI.....	25
8	LITERATURA.....	26

1 UVOD

Zgodovina je izbirni predmet pri splošni maturi.

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo Zgodovina (v nadaljnjem besedilu katalog) vsebuje podatke o izpitnih ciljih in vsebinah, poteku in ocenjevanju izpita.

Katalog temelji na veljavnih učnih načrtih^{1,2} ter na sklepih Državne komisije za splošno maturo o strukturi izpitov in predmetnih izpitnih katalogov, opredeljenih v veljavnem *Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo*.

Katalog zajema obvezne širše teme in usmerja kandidate³ v pripravi na splošno maturo.

Kandidati opravljajo izpit splošne mature iz zgodovine samo na eni ravni zahtevnosti. Poleg zunanjega dela izpita, ki ga predstavlja pisni izpit z dvema izpitnima polama, se opravlja notranji del izpita, ki ga sestavljata pisna naloga in strokovna ekskurzija.

¹ Učni načrt. Zgodovina [Elektronski vir]: gimnazija: splošna gimnazija: obvezni predmet (280 ur)/predmetna komisija Vojko Kunaver ... [et al.]. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008. Sprejeto na 110. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 14. 2. 2008.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2008/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm

² Učni načrt. Zgodovina [Elektronski vir]: gimnazija: klasična gimnazija: obvezni predmet (350 ur)/predmetna komisija Vojko Kunaver ... [et al.]. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008. Sprejeto na 110. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 14. 2. 2008.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2012/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm

³ V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

2 IZPITNI CILJI

Kandidat dokaže, da zna/pozna:

- izpitne jedrne vsebine iz svetovne, evropske, regionalne, slovenske in krajevne zgodovine v okviru obveznih širših tem ter jih razume;
- slovensko zgodovino od antičnega obdobja do danes ter razume vplive evropskih in svetovnih dogajanj na slovensko zgodovino v posameznih zgodovinskih obdobjih v okviru obveznih širših tem;
- najpomembnejše znanstvene in kulturne dosežke, gospodarske procese in socialne odnose ter politično delovanje v posameznih zgodovinskih obdobjih v okviru obveznih širših tem;
- pravilno razvrstiti dogodke, pojave, procese in pomembne osebnosti v zgodovinski čas in prostor, tudi z vzporejanjem sočasnih istorodnih in raznorodnih zgodovinskih dogajanj v okviru obveznih širših tem;
- pravilno uporabljati temeljno zgodovinsko terminologijo;
- pravilno brati in uporabljati vse vrste zgodovinskih zemljevidov kot virov informacij;
- ločevati vzroke, povode in posledice ter ugotavljati soodvisnost različnih pojavov, kontinuitete in sprememb v razvoju;
- analizirati pisni vir, slikovno gradivo ali drugo ilustrativno gradivo in izluščiti bistvene informacije ter jih povezati z drugim zgodovinskim védenjem;
- primerjati odlomke iz zgodovinskih virov ali poljudnih besedil o istem zgodovinskem dogodku in kritično presoditi sporočila;
- primerjati in kritično presoјati vse oblike sporočila;
- sistematično prikazati (opisati, pojasnjevati ...) neko dogajanje, pojav in proces;
- samostojno, jasno in strokovno pravilno predstaviti podatke in dogodke, argumente in protiargumente ter izraziti osebna stališča v sistematičnem in smiselno zaokroženem pisnem sporočilu;
- uporabiti in razlagati zgodovinske koncepte;
- razlagati zgodovinske dogodke, pojave, procese, ideje, koncepte ali njihove razlage iz različnih zornih kotov in ugotavljati, zakaj se različne razlage pojavijo.

3 ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA

3.1 Shema izpita

Izpit iz zgodovine pri splošni maturi je sestavljen iz zunanjega in notranjega dela.

Pri zunanjem delu kandidat rešuje dve izpitni poli. V Izpitni poli 1 so naloge iz obče zgodovine, v Izpitni poli 2 pa iz narodne zgodovine. Vsaka izpitna pola obsega snov iz ene ali več obveznih širših tem.

Notranji del izpita sestavljata pisna naloga in strokovna ekskurzija iz izbirnih širših tem.

► Pisni izpit – zunanji del izpita

Izpitna pola	Naslov	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloga
1	Obča zgodovina	90 minut	40 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	barvna priloga
2	Narodna zgodovina	90 minut	40 %			
Skupaj		180 minut	80 %			

Po zaključku pisanja Izpitne pole 1, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 2, je 30-minutni odmor.

► Pisna naloga in strokovna ekskurzija – notranji del izpita

	Trajanje	Delež pri oceni	Ocenjevanje
Pisna naloga	do 30 minut	10 %	notranje
Strokovna ekskurzija		10 %	
Skupaj		20 %	

3.2 Tipi nalog in ocenjevanje

► Pisni izpit

Izpitna pola (IP)	Tip naloge	Število nalog	Ocenjevanje
1	Naloge zaprtega tipa	do 11	za vsako nalogo 1–3 točke
	Naloge polodprtega tipa	do 17	za vsako nalogo 3–5 točk
Skupaj IP 1		25	60 točk
2	Naloge zaprtega tipa	do 11	za vsako nalogo 1–3 točke
	Naloge polodprtega tipa	do 17	za vsako nalogo 3–5 točk
Skupaj IP 2		25	60 točk

Naloge zaprtega tipa so: naloge alternativnega tipa (da/ne; pravilno/nepravilno), naloge izbirnega tipa (označba pravih odgovorov med več danimi), naloge povezovanja (npr. pojma z njegovo razlago, osebnosti z njeno vlogo ...), naloge urejanja in razvrščanja (zaporedje dogodkov, pojavov ...), naloge s kratkimi odgovori ...

Naloge polodprtega tipa so: naloge s kratkimi odgovori, pri katerih kandidat po navodilih oblikuje kratek odgovor (npr. definicijo, našteje vzroke ali posledice, predloži razlago, primerjavo ali interpretacijo ... – naloge imajo lahko za izhodišče besedilo, sliko, zemljevid itd.), in strukturirane naloge, ki so sestavljene iz medsebojno odvisnih vprašanj. Nanašajo se na zgodovinske vire, ki so

lahko besedilo, preglednica, zemljevid itd. Kandidat odgovarja na zaporedna vprašanja, ki se navezujejo eno na drugo in opisujejo neki dogodek, proces ali pojav v njegovi širši razsežnosti, njegove vzroke, potek in posledice.

► Pisna naloga in strokovna ekskurzija

	Število nalog	Ocenjevanje
Pisna naloga	1	10 točk
Strokovna ekskurzija	1	10 točk
Skupaj		20 točk

3.3 Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov

3.3.1 Deleži taksonomskih stopenj

Taksonomske stopnje	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Pisna naloga in strokovna ekskurzija
I. znanje zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov	15 %	15 %	–
II. razumevanje in uporaba zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov	15 %	15 %	10 %
III. analiza, sinteza, interpretacija, utemeljitev in vrednotenje zgodovinskih virov	10 %	10 %	10 %

Pri izpitu splošne mature iz zgodovine se upoštevajo tri stopnje zahtevnosti.

I. stopnja – pri ocenjevanju znanja se preverja, kako kandidat:

- pozna zgodovinske dogodke, pojave, procese, ideje in podatke ter časovna, vzročna in prostorska zaporedja zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov;
- zna dogajanje časovno in prostorsko opredeliti;
- obvlada temeljno zgodovinsko izrazoslovje in pojme.

II. stopnja – pri ocenjevanju razumevanja in uporabe se presoja, kako kandidat:

- opiše, pojasni oziroma razloži zgodovinske dogodke, pojme, pojave in procese;
- razlikuje vzroke od povodov in posledic ter zna med vzroki za zgodovinske pojave poiskati bistvene;
- izbere bistveno informacijo o nekem zgodovinskem dogodku, pojavu ali procesu;
- natančno in pravilno uporabi ustrezne zgodovinske pojme in terminologijo pri pojasnjevanju dogodka, pojava ali procesa;
- razume koncepte, jih uporablja v različnih zgodovinskih kontekstih in jih umešča v zgodovinski čas;
- uporablja statistične podatke, vire in ilustrativno gradivo pri utemeljevanju oziroma pojasnjevanju zgodovinskih dogajanj, pojavov in procesov.

III. stopnja – pri razčlenjevanju, utemeljevanju, interpretaciji, sintezi in vrednotenju se ocenjuje, kako kandidat:

- primerja dogodke, pojave ali procese ter ugotavlja podobnosti in razlike;
- izbira, analizira in kritično presoja uporabne podatke iz različnih zgodovinskih virov o nekem dogodku, pojavu ...;

- ugotovi soodvisnost različnih zgodovinskih dogodkov in pojavov;
- utemeljuje oziroma interpretira podatke, informacije in raznovrstna sporočila ...;
- na podlagi izbranih podatkov iz različnih zgodovinskih virov oblikuje sklepe, mnenja, stališča in interpretacije zgodovinskih dogodkov, pojavov, procesov;
- sintetizira in obrazloži celovitost dogajanja;
- ovrednoti pomen dogodkov (npr. reform, programov, ukrepov ...);
- ločuje med zgodovinskimi dejstvi, dokazi, mnenji, stališči in interpretacijami;
- zna razložiti zgodovinske dogodke, pojave, procese, ideje in koncepte iz različnih zornih kotov.

3.3.2 Merila ocenjevanja posameznih delov izpita

PISNI IZPIT

Za vsako izpitno polo lahko kandidat pri pisnem izpitu dobi 60 točk. Ocenjevanje je zunanje, pri čemer ocenjevalci upoštevajo navodila za ocenjevanje, ki jih pripravi Državna predmetna komisija za zgodovino za splošno maturo.

Izpitna pola 1 in Izpitna pola 2

Odgovori na naloge zaprtega tipa se ocenijo glede na število pravih rešitev – največkrat se dvema pravih rešitvama dodeli 1 točka, za delni odgovor (zgolj eno navedbo) pa dobi 0 točk. Pri nalogah, pri katerih mora kandidat obkrožiti tri pravilne odgovore, dobi za vsakega od njih 1 točko. Za tri pravilne in en nepravilen odgovor dobi 1 točko. Če poleg treh pravih obkroži še dva ali več nepravilnih odgovorov, dobi 0 točk.

Pri nalogah polodprtega tipa (naloge s kratkimi odgovori) se odgovori ocenijo z več točkami, odvisno od števila vprašanj, na katera naj bi kandidat odgovoril. Pri tem se upoštevajo navedbe vseh pomembnih dejstev v pričakovanem odgovoru ter vseh bistvenih elementov in njihova sistematična predstavitev (pojasnitev, obrazložitev, utemeljitev, ustreznost medsebojne povezanosti dejstev). Kandidatu se točke ne dodelijo, če ni napisal odgovora, če odgovor ni povezan z vprašanjem ali če je v celoti napačen.

Pri nalogah polodprtega tipa (strukturiranih nalogah), pri katerih kandidat odgovarja na zaporedna vprašanja, je število doseženih točk odvisno od tega, na koliko od zahtevanih elementov iz teh vprašanj je odgovoril pravilno. Vsako vprašanje je posebej ocenjeno z 1 ali 2 točkama, skupno pa lahko kandidat pri nalogi doseže do 5 točk.

Izpitna pola 1 je ocenjena s 60 točkami in predstavlja 40 % skupne ocene.

Izpitna pola 2 je ocenjena s 60 točkami in predstavlja 40 % skupne ocene.

PISNA NALOGA IN STROKOVNA EKSKURZIJA

Pri vsakem delu notranjega dela izpita, pisni nalogi in strokovni ekskurziji, lahko kandidat doseže 10 točk, skupaj torej 20 točk. V ocenjevalni mapi učitelj, ki kandidata poučuje in vodi (v nadaljnjem besedilu učitelj), podčrta ustrezno vrsto gradiva, ki ga je uporabil oziroma v zvezi s katerim je zastavil nalogo. Učitelj ocenjuje notranji del izpita po enotnih splošnih merilih, ki jih pripravi Državna predmetna komisija za zgodovino za splošno maturo.

Pri pisni nalogi se ocenjuje kandidatovo razumevanje zgodovinskih virov, njihova razčlemba in oblikovanje ter interpretiranje zaključkov, narejenih na podlagi zgodovinskega vira in predznanja. Vprašanja prinašajo do 3 točke.

Pri strokovni ekskurziji učitelj ocenjuje dejavnost kandidatov pri pripravah na strokovno ekskurzijo (zbiranje podatkov in gradiva, priprava referata ...) in dejavnosti na strokovni ekskurziji (poročilo, referat, terensko delo ...) po splošnih merilih ocenjevanja s točkami od 0 do 10.

► Ocenjevanje – pisna naloga

Umestitev zgodovinskih virov	Točke
Zgodovinski viri so ustrezno časovno in prostorsko umeščeni v temo oziroma zgodovinski okvir.	0–1
Pisni zgodovinski viri	
Kandidat iz pisnega vira razbere pomembne podatke in jih navede v odgovoru.	0–2
Kandidat na temelju podatkov iz vira in predznanja odgovore ustrezno primerja, utemeljuje in oblikuje samostojne zaključke.	0–3
Drugi zgodovinski viri (zemljevid, slika, graf, film, plakat, karikatura, fotografija, umetniška slika, skica, statistična preglednica ...) – učitelj podčrta dva izbrana vira	
Kandidat iz dveh dodatnih virov razbere pomembne podatke in jih navede v odgovoru.	0–2
Kandidat na temelju podatkov iz obeh virov in predznanja odgovore ustrezno primerja, utemeljuje in oblikuje samostojne zaključke.	0–2

► Ocenjevanje – strokovna ekskurzija

Priprava na strokovno ekskurzijo	Točke
Kandidat izbere podatke in gradivo za predstavitev izbrane teme.	0–2
Kandidat pripravi od 3 do 5 strani obsegajoč referat na izbrano temo z vključenimi največ tremi slikami, ki je ustrezno razčlenjen (uvod, jedro in zaključek). Pri tem mora ustrezno navesti vire in literaturo.	0–3
Dejavnosti na strokovni ekskurziji	
Kandidat predstavi vsebino referata.	0–2
Kandidat učitelju odgovarja na vprašanja o temi referata in se z njim pogovarja o vsebini strokovne ekskurzije; napiše od 1 do 2 strani obsegajoče poročilo/delovni list o strokovni ekskurziji, ki je ustrezno razčlenjen/-o (uvod, jedro in zaključek).	0–3

3.3.3 Končna ocena

Končna ocena izpita se določi na podlagi seštevka odstotnih točk vseh delov izpita (pisnega izpita ter pisne naloge in strokovne ekskurzije). Državna komisija za splošno maturo na predlog Državne predmetne komisije za zgodovino za splošno maturo določi merila za pretvorbo odstotnih točk v ocene (1–5). Ta merila so v spomladanskem in jesenskem izpitnem roku enaka.

4 IZPITNE VSEBINE IN CILJI

Pri pisnem izpitu kandidati rešujejo naloge, ki so lahko vzete iz 11 obveznih širših tem veljavnega učnega načrta ter zajemajo občo in narodno zgodovino. Teme segajo od prvih visokih kultur do sodobnega časa. Izpitni komplet, ki ga sestavljata dve izpitni poli, je smiselno sestavljen tako, da obsega znanje iz različnih obdobij. Naloge so vsebinsko zaokrožene celote, ki spodbujajo k bolj problemskemu, bolj poglobljenemu in samostojnejšemu seznanjanju z zgodovino. Kandidat naj bi pri pisnem izpitu dokazal ne le poznavanje najpomembnejših dejstev in podatkov, ampak tudi zmožnost uporabe in razumevanja zgodovinskih virov, medsebojnega povezovanja dogodkov in procesov, prepoznavanja vzrokov in posledic posameznega dogodka, pojava ali procesa ter razumevanja njihovega dejanskega zgodovinskega pomena ob nastanku ali pred tem in posledic, ki so dogodku, procesu ali pojavi sledile.

Pri notranjem delu izpita se preverja znanje iz izbirnih širših tem učnega načrta. Izbor tem in gradiva določi učitelj na začetku šolskega leta v skladu s *Pravili za izvedbo notranjega dela splošne mature pri predmetu zgodovina*.

4.1 Obča in narodna zgodovina starega veka

Vsebine

Cilji

4.1.1 Od mestnih držav do prvih imperijev

Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:

Prve visoke kulture

- prve visoke civilizacije na območju »Rodovitnega polmeseca«,
- vzroki za nastanek irigacijskega poljedelstva in značilnosti namakalnega poljedelstva,
- Mezopotamija – zibelka civilizacij,
- oblike državne organizacije in oblike vladanja v starem Egiptu,
- družbena hierarhija prvih visokih civilizacij (Mezopotamija in Egipt);

Grki

- egejski svet v bronasti dobi,
- velika grška kolonizacija,
- grška polis in njene posebnosti,
- glavne značilnosti različnih oblik vladavine v polis,
- značilnosti politične, vojaške, družbene in gospodarske ureditve Šparte,
- značilnosti politične, družbene, gospodarske in vojaške ureditve Aten ter spreminjanje le-teh,
- spopad Grkov s Perzijci, nasprotja med Atenami in Šparto ter peloponeška vojna,
- obseg, pomen in značilnosti imperija Aleksandra Makedonskega;

Vsebine	Cilji
Rimljani	<ul style="list-style-type: none"> – nastanek Rima in doba kraljestva, – glavne značilnosti obdobj rimske republike, – obdobje rimskega cesarstva (značilnosti principata in dominata), – razvoj in spremembe v organizaciji rimske družbe v posameznih obdobjih rimske države, – vzpon, razsežnosti in propad rimskega imperija, – značilnosti sužnjelastniške družbe.

4.1.2 Antična kulturna dediščina na tleh današnje Slovenije

Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:

Antična doba na Slovenskem	<ul style="list-style-type: none"> – sledi grške civilizacije med mitom in resnico, – Kelti na Slovenskem, – rimska osvojitve našega ozemlja;
Rimska mesta	<ul style="list-style-type: none"> – Petovio, Emona, Celeia (status, skupne značilnosti in posebnosti), – značilnosti romanizacije na tleh današnje Slovenije;
Rimsko podeželje	<ul style="list-style-type: none"> – gospodarstvo na tleh današnje Slovenije v rimskem obdobju (kmetijstvo, obrt, trgovina, ceste);
Rimsko kulturno izročilo	<ul style="list-style-type: none"> – arheološka antična dediščina na Slovenskem, – posebnosti religij v rimski dobi na našem ozemlju (staroselska religija, grško-rimski panteon, mitraizem, krščanstvo), – bitka pri Frigidu.

4.2 Obča in narodna zgodovina od srednjega veka do konca 18. stoletja

Vsebine	Cilji
4.2.1 Različni modeli vladanja	
<i>Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:</i>	
Od razpada zahodnega dela rimskega cesarstva do stanovskih monarhij	<ul style="list-style-type: none"> – dokončna razdelitev rimskega cesarstva na dva dela, – gospodarski, družbeni in politični vzroki in posledice propada zahodnorimskega imperija ter posledice za evropski in sredozemski prostor,

Vsebine	Cilji
	<ul style="list-style-type: none"> - Zahod kmalu propade, močnejši Vzhod postane ena najpomembnejših srednjeveških držav, - gospodarske, družbene, politične in kulturne značilnosti frankovske monarhije, - oblikovanje fevdalne družbe in njene značilnosti;
<p>Med posvetno in cerkveno oblastjo</p>	<ul style="list-style-type: none"> - oblikovanje stanovskega reda in njegove značilnosti, - nastanek in način delovanja srednjeveškega Rimskega cesarstva (Rimsko-nemška država), - nastanek in značilnosti italijanskih mestnih držav, - Papeška država in vloga papežev, - vzroki in posledice boja med cesarji in papeštvom (boj za investituro);
<p>Med absolutizmom in parlamentarizmom</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nizozemski osvobodilni boj proti španski nadoblasti in začetki parlamentarne ureditve, - razvoj Anglije ter spopad med privrženci absolutizma in parlamenta, - uspehi in neuspehi absolutnih monarhij (Španija, Francija in Rusija), - izvori in značilnosti razsvetljenskih idej ter njihovi avtorji, - vpliv razsvetljenskih idej in njihov vpliv na reformne poskuse (na primeru Prusije in Avstrije).

4.2.2 Etnične, družbene in gospodarske spremembe

Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:

<p>Srednjeveška kolonizacija, velika geografska odkritja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - etnične, gospodarske in družbene posledice srednjeveške kolonizacije, - vzroki in pogoji za geografska odkritja, - pomembna geografska odkritja in oblikovanje kolonialnih imperijev, - menjava dobrin in idej po geografskih odkritjih, - demografske spremembe po geografskih odkritjih (trgovina s sužnji);
<p>Doba humanizma, renesanse in reformacije</p>	<ul style="list-style-type: none"> - humanizem in humanistični misleci (pogledi in ideje), - renesansa in »renesančni človek«, - odsev zgodovinskega dogajanja v renesančni umetnosti, - razvoj znanosti,

Vsebine	Cilji
Gospodarski razvoj	<ul style="list-style-type: none"> – šolstvo, tisk, širjenje pismenosti, – reformacija, – značilnosti posameznih smeri reformacije, – katoliška in protestantska Evropa, protireformacija in katoliška obnova; – avtarkično gospodarstvo v okviru zemljiškega gospostva, – vpliv srednjeveške kolonizacije na gospodarstvo, – napredek v kmetijstvu, – srednjeveška mesta, – gospodarski razvoj na podeželju, – zgodnji kapitalizem: založništvo, manufakture, – merkantilizem in fiziokratizem, – vzroki in značilnosti začetkov industrializacije v Angliji, – industrijska revolucija.
4.2.3 Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci	
Med Alpskimi Slovani v Vzhodnih Alpah	<p data-bbox="667 1048 1369 1167"><i>Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – naselitev Slovanov v Vzhodne Alpe, – Karantanija, gospodarske, družbene in politične značilnosti kneževin alpskih Slovanov, – značilnosti in posledice pokristjanjevanja, – Spodnja Panonija ter dejavnost Cirila in Metoda, – vključitev Alpskih Slovanov v zahodnoevropski kulturni prostor;
Slovenski prostor in začetki zgodovinskih dežel	<ul style="list-style-type: none"> – slovenski prostor v srednjeveškem Rimskem cesarstvu (Rimsko-nemški državi), – oblikovanje zgodovinskih dežel, v katerih so živeli Slovenci, – fevdalne rodbine in boji za oblikovanje dinastičnih ozemelj, – značilnosti, razlike in podobnosti srednjeveških mest: celinska in mediteranska mesta, – značilnosti razvoja na podeželju, – kulturni razvoj na Slovenskem;
Habsburška monarhija in Slovenci	<ul style="list-style-type: none"> – turški vpadi in modernizacija habsburških dežel, – humanizem in renesansa,

Vsebine	Cilji
	<ul style="list-style-type: none"> – vzroki za kmečke upore in njihove posledice, – vloga in pomen reformacije na Slovenskem, – posledice zmagoslavja protireformacije, – odsev zmage katoliške cerkve v baročni umetnosti na Slovenskem, – začetki manufaktur in založništva, – pomen reform Marije Terezije in Jožefa II. za nadaljnji razvoj na Slovenskem.

4.3 Obča in narodna zgodovina 19. stoletja

Vsebine	Cilji
4.3.1 Vzpon meščanstva in uveljavitev parlamentarizma	
	<i>Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:</i>
Revolucije meščanov	<ul style="list-style-type: none"> – pomen razsvetljenskih idej za oblikovanje modernih predstav o državi in državljanstvu, – upor ameriških kolonistov proti Veliki Britaniji in oblikovanje ZDA, – francoska revolucija leta 1789 in odziv nanjo;
Napoleonska Francija in Evropa	<ul style="list-style-type: none"> – odprava stanovskega reda in stabilizacija moderne državne ureditve v Franciji, – širjenje francoskega vpliva v Evropi, – odpor konservativnih sil in ureditev Evrope na dunajskem kongresu;
Doba meščanov	<ul style="list-style-type: none"> – oblikovanje predstav o meščanski družbi in njenih idealov, – uveljavljanje liberalnih idej, – meščanske revolucije v 19. stoletju, – uveljavljanje ustavnega reda in parlamentarizma ter vprašanje volilne pravice, – oblikovanje političnih strank.

4.3.2 Od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:

Narodna gibanja in nacionalne države

- revolucija leta 1848 v Evropi,
- oblikovanje nacionalnih držav v Evropi: preobrazba tradicionalnih sil in nastanek novih držav (Italija, Nemčija),
- večnacionalna cesarstva v Evropi (habsburška monarhija – Avstrijsko cesarstvo – Avstro-Ogrska, ruski imperij, osmansko cesarstvo);

Ustvarjanje imperijev in delitev sveta

- Evropa odkriva druge celine,
- vzroki in posledice oblikovanja imperijev,
- kolonializem 19. stoletja ter tekmovanje v osvajanju ozemelj in širjenju vpliva,
- nove ideologije: nacionalizem, šovinizem, rasizem, socializem,
- oblikovanje taborov nasprotujočih si evropskih velikih sil in zaostrojuči se spori med njimi do leta 1914.

4.3.3 Slovensko nacionalno preoblikovanje

Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:

Oblikovanje slovenskega narodnega gibanja in marčna revolucija 1848

- opredelitev Slovencev kot modernega naroda,
- širjenje zavesti o Slovencih ne glede na deželne in državne meje,
- vloga intelektualcev v slovenskem narodnem gibanju,
- oblikovanje zahteve po Zedinjeni Sloveniji 1848 in slovenska politika neposredno po marčni revoluciji;

Modernizacija življenja in politična diferenciacija

- gospodarska modernizacija (napredek v kmetijstvu, začetki industrializacije in nova prometna sredstva),
- vpliv gospodarskih kriz na Slovence in izseljevanje,
- razmerja med meščani, delavci in kmeti,
- modernizacija političnega življenja: Slovenci v ustavni dobi,
- slovensko narodno gibanje postane množično (1848, doba taborov, doba narodne sloge),
- oblikovanje nazorskih in političnih taborov in strank v 2. polovici 19. stoletja (katoliški, liberalni in socialdemokratski tabor);

Vsebine	Cilji
Slovenci in drugi narodi	<ul style="list-style-type: none"> – Slovenci kot eden od srednjeevropskih narodov, – položaj slovenskega naroda v habsburški monarhiji (zlasti v razmerju do Nemcev, Italijanov, Madžarov), – Slovenci in ilirizem v prvi polovici 19. stoletja, – sodelovanje in povezovanje Slovencev s slovanskimi narodi (Čehi, Hrvati, Srbi), – različni koncepti v okviru jugoslovanske ideje.

4.4 Obča in narodna zgodovina 20. stoletja

Vsebine	Cilji
4.4.1 Razvoj demokracije	
	<i>Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:</i>
Razvoj demokracije	<ul style="list-style-type: none"> – pojmovanje demokracije pred 1. svetovno vojno, – delitev oblasti na tri veje;
Demokratski sistemi med svetovnima vojnama	<ul style="list-style-type: none"> – versajska ureditev sveta, – značilnosti ureditve in političnega razvoja v državah z demokratično ureditvijo, – krize demokracije po 1. svetovni vojni;
Totalitarni sistemi	<ul style="list-style-type: none"> – vzpon fašizma in značilnosti ureditve fašistične Italije, – širjenje fašističnih idej v drugih državah, – značilnosti nacionalsocializma v Nemčiji, – revolucija v Rusiji in prihod boljševizma na oblast, – značilnosti sovjetskega komunizma;
Svet po padcu berlinskega zidu	<ul style="list-style-type: none"> – konec hladne vojne in širitev demokracije po Evropi, – politične spremembe v drugih delih sveta, – demokratična ureditev v sodobnem svetu in težave pri njenem uveljavljanju.

4.4.2 Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju

Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:

Prva in druga svetovna vojna	– prva svetovna vojna, njen potek in mirovne pogodbe po koncu vojne,– druga svetovna vojna kot totalna vojna in njene posledice;
Hladna vojna – ne vojna ne mir	– nasprotja med zmagovalkami druge svetovne vojne in vzroki za poveljno blokovsko delitev sveta,– bipolarnost in oblikovanje dveh nasprotujočih si političnih, vojaških in gospodarskih povezav,– zahodni svet pod vodstvom ZDA,– komunistični svet pod vodstvom Sovjetske zveze;
Protislovja hladne vojne	– oboroževalna tekma in njene posledice,– krizna žarišča v Evropi,– krizna žarišča po svetu;
Svetovno povezovanje	– ustanovitev OZN in njene organizacije,– delovanje OZN pri povezovanju držav in reševanju svetovnih problemov;
Gospodarski razvoj in njegova nihanja	– gospodarski razvoj po prvi svetovni vojni in svetovna gospodarska kriza,– hiter gospodarski razvoj po drugi svetovni vojni,– vpliv novih dosežkov na gospodarski razvoj,– vpliv gospodarstva na sodelovanje med državami,– vpliv zapletenih gospodarskih in političnih razmer na gospodarski skok ali gospodarsko krizo;
EGS in začetki evropskega povezovanja	– pomen gospodarskega povezovanja na združevanje Evrope,– EGS, njen pomen in širitev,– nov zagon evropskemu povezovanju po koncu hladne vojne,– Evropska unija in njena širitev;
Spremembe in povezovanja po svetu	– tretji svet in njegove gospodarske težave,– dekolonizacija in njene posledice,– povezovanje tretjega sveta ter poskusi reševanja njegovih gospodarskih in socialnih težav,– gibanje neuvrščenih;

Vsebine	Cilji
Teroristična gibanja in njihov vpliv na svet	<ul style="list-style-type: none"> – teroristične skupine v razvitem in nerazvitem svetu, – moderni terorizem, – različni pogledi na teroristično dejavnost.
4.4.3 Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju	
	<i>Kandidat pozna, pojasni, utemelji, razloži, sklepa, analizira, primerja, umešča ključne dogodke, pojave in procese, zna brati in vrednotiti informacije z zemljevidov, iz zgodovinskih virov in literature ter oblikuje samostojne sklepe:</i>
Nacionalni položaj slovenskega naroda	<ul style="list-style-type: none"> – Slovenci med 1. svetovno vojno, – nastanek in razvoj prve Jugoslavije ter položaj slovenskega naroda v njej, – gospodarski in kulturni razvoj Slovencev v prvi Jugoslaviji, – položaj slovenskega naroda med drugo svetovno vojno, – komunistični prevzem oblasti, – značilnosti komunistične oblasti v prvem povojnem obdobju in po sporu s Sovjetsko zvezo, – položaj slovenskega naroda v drugi Jugoslaviji, – gospodarski in kulturni razvoj Slovenije v drugi polovici 20. stoletja;
Osamosvojitve Slovenije	<ul style="list-style-type: none"> – kriza v Jugoslaviji v 80. letih 20. stoletja in demokratizacija v Sloveniji, – osamosvajanje Slovenije in osamosvojitvena vojna, – državna ureditev Republike Slovenije, – mednarodno priznanje Republike Slovenije, – vključevanje Republike Slovenije v evropske povezave;
Vprašanje meja	<ul style="list-style-type: none"> – določitev slovenskih meja po prvi svetovni vojni, – določitev slovenskih meja po drugi svetovni vojni;
Manjšine	<ul style="list-style-type: none"> – slovenski zamejci, izseljenci in zdomci, njihov položaj in delovanje, – položaj manjšin na Slovenskem.

5 PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT

5.1 Naloge zaprtega tipa

Prikazanih je samo nekaj primerov nalog zaprtega tipa, v izpitnih polah 1 in 2 pa se lahko poleg navedenih uporabljajo še drugi.

5.1.1 Naloga izbirnega tipa

1. Pomembna dejavnost srednjeveških mest je bila trgovina.
Obkrožite črke pred trditvami, ki so povezane s srednjeveško trgovino.

A Beneški trgovci so imeli v svojih rokah donosno trgovino z orientalskim blagom.
B Benečani so kupovali orientalsko blago na sejmih v Champagni in ga prodajali naprej po Evropi.
C Najbolj iskano blago baltiškega in severnomorskega trgovskega prostora so bile dišave.
D Trgovci baltiškega in severnomorskega prostora so trgovali s kožami, medom, voskom, jantarjem in žitom.
E Pomembni artikli sredozemske trgovine so bili tudi sol, vino, južno sadje, svila in različni obrtni izdelki.
F Zaradi mnogih težav, ki so jim bili izpostavljeni srednjeveški trgovci, je trgovina prinašala le neznamen dobiček.

(3 točke)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	1	♦ A	
	1	♦ D	
	1	♦ E	
Skupaj	3		

5.1.2 Naloga povezovanja

1. Podložniki so imeli do zemljiških gospodov številne obveznosti.
Povežite navedene obveznosti podložnikov v levem stolpcu z ustrežno razlago v desnem stolpcu tako, da prepišete ustrežno veliko tiskano črko iz levega stolpca na ustrežno črtico v desnem stolpcu.

A Tlaka _____ Delo podložnika po ukazu deželnega kneza
B Velika pravda _____ Služnostna dajatev »za gospodovo mizo«
C Desetina _____ Dajatev ob menjavi gospodarja na kmetiji
D Mala pravda _____ Zastonjsko delo na pridvorni zemlji ali drugih delih zemljiškega gospodarstva
E Primščina _____ Redna dajatev v denarju ali glavnem pridelku (pšenica, oves ...)
F Deželna tlaka _____ Oddaja desetega dela pridelka (navadno Cerкви)

(3 točke)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	3	♦ F ♦ D ♦ E ♦ A ♦ B ♦ C	Za šest pravih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka.

5.1.3 Naloga razvrščanja

1. Od 11. stoletja so na naših tleh začele bolj množično nastajati naselbine trgovcev in obrtnikov. Oblikovali so se trgi in mesta. Na našem območju sta se razvila dva tipa mest: celinska in obalna mesta. Spodaj so našteje razlike med njima.

Ob vsaki razliki navedite, ali je značilna za celinsko mesto (označite tako, da na prazno črtico zapišete številko 1) ali za obalno mesto (označite s številko 2).

- 1 Celinska mesta _____ Imajo praviloma pisano pravo v obliki statotov.
 2 Obalna mesta _____ Mestna uprava je segala le do obzidja mesta.
 _____ Zanje je značilna kontinuiteta iz antike.
 _____ Poljedelska okolica je sodila k mestu in pod njegovo upravo.
 _____ Privilegije jim podeljuje mestni gospod.
 _____ Židje so bili iz mest izgnani okoli leta 1500.

(3 točke)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ 2 ♦ 1 ♦ 2 ♦ 2 ♦ 1 ♦ 1 	Za šest pravilnih odgovorov 3 točke, za pet ali štiri 2 točki, za tri ali dva 1 točka.

5.2 Naloge polodprtega tipa

5.2.1 Naloga s kratkimi odgovori

1. Zaradi vsesplošnega pomanjkanja hrane in kmetijskih pridelkov za predelovalno industrijo je država uvedla obvezni odkup.

Obvezni odkup žit pred kmetijsko zadrugo poleti 1948

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 2, str. 897. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2005)

- 1.1. Pojasnite, glede na kaj je država določila odkup.
 1.2. Zakaj so se kmetje temu upirali?

(2 točki)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ Odkup so določali glede na velikost obdelovalne površine ali žetveni (hektarski) donos.	
1.2	1	♦ Kmetje so se upirali zaradi številnih zlorab, ki so jih povzročili pobiralci, in želje, da bi sami prodajali izdelke po tržni ceni.	
Skupaj	2		

5.2.2 Strukturirana naloga

1. Na prelomu iz srednjega v novi vek se je spremembam v gledanju na svet in človeka pridružil še nemir, ki je zajel Katoliško cerkev.

(Vir: Atlas svetovne zgodovine, Novi vek, str. 22. Dnevnik. Ljubljana, 2006)

1. Ko je naš Gospod in Učenik Jezus Kristus govoril 'Delajte pokoro' (Mt 4,17), je želel, naj bi verniki vse življenje stalno in nenehno živeli spokorno.

5. Papež noče in ne more odpustiti nobenih drugih kazni za grehe razen tistih, ki jih je naložil po lastni odločitvi ali cerkvenih zakonih.

21. Motijo se tisti prodajalci odpustkov, ki pravijo, da papežev odpustek reši človeka sleherne kazni in ga zveliča.

27. Človeško učenost pridiga-jo tisti, ki [lažno] trdijo: 'Ko v skrinjo denar pricinglja, duša iz vic odfrfota.'

32. Tisti, ki menijo, da so si z odpustkovnimi pismi zagotovili večno blaženost, bodo skupaj s svojimi učitelji za vekomaj pogubljeni.

(Vir: Kronika krščanstva, str. 225. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1998)

V krajšem razmišljanju opišite začetek reformacije. Pomagajte si z zgornjim besedilom in sliko. Pri zapisu upoštevajte naslednje elemente: kdo je začetnik tega gibanja in kakšne so bile njegove zahteve; kako se je Katoliška cerkev odzvala na te zahteve; katera sredstva je uporabil cesar, da bi zatrl luteranstvo; in pojasnite, zakaj se za luteranstvo uporablja tudi izraz protestantizem.

(5 točk)

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1	1	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Začetnik je bil Martin Luther. ♦ Nastopil je proti prodaji odpustkov in pohlepu po denarju. 	
	1	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Zahteval je pokoro in izrazil dvom o papeževi pristojnosti glede odpuščanja grehov ... 	
	1	<p>ena od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Cerkev je Luthra obtožila krivoverstva in proti njemu začela voditi cerkveni proces ter zahtevala, da prekliča svoje besede. ♦ Papež je Luthru zagrozil z izobčenjem, ta pa je papeško bulo (odlok) javno sežgal, zato je bil izobčen. 	
	1	<p>ena od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Cesar Karel V. je leta 1521 sklical državni zbor v Wormsu, na katerem so razpravljali tudi o novih verskih nazorih. ♦ Zaradi pritiskov cerkvenih dostojanstvenikov in katoliških plemičev je cesar luteranstvo prepovedal. ♦ Cesar je novo vero prepovedal še na zboru v Speyerju, a tudi tokrat brezuspešno. 	
	1	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Protestantizem se imenuje zato, ker so zastopniki (devetih mest Rimsko-nemškega cesarstva in pet knezov) na državnem zboru (v mestu Speyer) protestirali proti vnovični odločitvi Karla V. o prepovedi Luthrovega nauka. 	
Skupaj	5		

6 NOTRANJI DEL IZPITA

Notranji del izpita splošne mature iz zgodovine obsega teme iz izbirnih širših tem. Sestavljen je iz pisne naloge in strokovne ekskurzije. Vsak del prinese polovico možnih točk, ki jih lahko kandidat dobi pri tem delu izpita.

Notranji del izpita pripravi učitelj. Kandidatom so na voljo dodatne ure, namenjene pripravi na splošno maturo pri predmetu zgodovina. Pri tem jih učitelj seznani z ustrežno strokovno literaturo in izbranimi zgodovinskimi viri ter jih navaja na njihovo uporabo.

Izvedba tega dela izpita mora upoštevati *Pravila za izvedbo notranjega dela splošne mature pri predmetu zgodovina in Koledar splošne mature*.

6.1 Pisna naloga

6.1.1 Namen

Pisna naloga vključuje poznavanje in razumevanje pisnih zgodovinskih virov, slikovnega, kartografskega in drugega gradiva. Obsega snov iz obče zgodovine. Učitelj pripravi gradivo za ta del izpita iz izbirnih širših tem veljavnega učnega načrta iz obče zgodovine, ki jih določi na začetku šolskega leta.

6.1.2 Priprava

Učitelj pripravi gradivo iz določenih sklopov obče zgodovine in sestavi naloge po različnih zgodovinskih virih. Na podlagi pisnega vira, ki ga bodo pri reševanju uporabljali kandidati, sestavi strokovno ustrezne naloge, povezane z virom.

Drugi del pisne naloge zadeva slikovno ali kartografsko gradivo, grafikone, statistične podatke ali avdiovizualna sredstva (npr. odlomek filma, govorne posnetke ...). Tudi za ta del učitelj sestavi strokovno primerne naloge.

6.2 Strokovna ekskurzija

6.2.1 Namen

Pomemben del pouka zgodovine je tudi seznanjanje z načinom raziskovalnega zgodovinopisnega dela. Pri opravljanju maturitetnih obveznosti iz zgodovine se to najbolj izrazi pri strokovni ekskurziji. Kandidat je pritegnjen v vse stopnje nastajanja novih zgodovinopisnih spoznanj, saj se seznanja z iskanjem ustreznih virov, njihovim analiziranjem in sintetiziranjem v obliki referata, javno predstavitevijo spoznanj ter vzporejanjem različnih stališč in analiz novosti, s katerimi se je seznanil na strokovni ekskurziji. Kandidat sodeluje pri pripravi strokovne ekskurzije, pri njeni izvedbi in analizi.

6.2.2 Vsebina

Strokovna ekskurzija mora biti povezana z eno ali več izpitnimi vsebinami iz izbirnih širših tem narodne zgodovine iz veljavnega učnega načrta. Izvaja se na slovenskem etničnem ozemlju in je enodnevna.

Kandidat zbere ustrezne podatke in gradivo za predstavitev izbrane teme ter o tem napiše referat. Na strokovni ekskurziji predstavi spoznanja iz svojega referata, odgovarja na učiteljeva vprašanja ter se vključuje v pogovor z njim in sošolci o vsebini celotne strokovne ekskurzije.

Kandidatu, ki se zaradi opravičljivih razlogov ni mogel udeležiti strokovne ekskurzije, učitelj iz predpisane teme dodeli ustrezno nalogo, ki jo kandidat opravi individualno.

6.2.3 Priporočila za pisanje poročil

Referat, ki ga kandidat napiše za predstavitev izbrane teme, je členjen na uvod s prikazom teme, na jedrni del s podrobim opisom vsebine teme ter na zaključek z razlago izsledkov in novih spoznanj o temi. Na koncu mora imeti seznam uporabljene literature, ki mora biti v besedilu ustrezno navedena. Referat obsega od 3 do 5 strani in vanj je lahko vključeno tudi slikovno gradivo, a ne več kakor tri slike.

Po strokovni ekskurziji kandidat napiše o njej ustrezno poročilo ali reši delovni list, ki ga je glede na njeno vsebino pripravil učitelj. Poročilo o strokovni ekskurziji, dolgo 1 do 2 strani, obsega v uvodu predstavitev teme, v jedrnem delu potek strokovne ekskurzije, v zaključku pa kandidatova nova spoznanja in vtise s strokovne ekskurzije.

7 KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Z Zakonom o maturi in na njegovi podlagi sprejetimi podzakonskimi akti je določeno, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.⁴

Možne so te prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih izpitnih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja (tudi odmorov; mogočih je več krajših odmorov) in prekinitev izpita splošne mature po potrebi;
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, zapis besedila na zgoščenki, zvočni zapis besedila na zgoščenki ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga mize ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (računalnik, Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec, pisar, tolmač v slovenski znakovni jezik, pomočnik za slepe in slabovidne);
8. uporaba računalnika za branje in/ali pisanje;
9. prirejen ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v slovenski znakovni jezik);
10. prilagojeno ocenjevanje (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo; pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

⁴ Besedilo velja za vse predmete splošne mature in se smiselno uporablja pri posameznem izpitu splošne mature.

8 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.